

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ІДЕЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Холод Ю.А.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії держави та права
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: 0009-0004-3100-0406
e-mail: urakholod@gmail.com

Холод Ю.А. Історичні витоки ідеї гендерної рівності.

Стаття присвячена аналізу становлення ідеї гендерної рівності крізь призму філософсько-правового дискурсу, з особливою увагою до її концептуалізації в європейській інтелектуальній традиції та подальшого нормативного оформлення. У роботі досліджено зміст основоположних поглядів щодо ролі жінки в суспільстві, сформульованих у працях провідних мислителів Нового часу, таких як Платон, Ж.Ж. Руссо, Д.С. Мілль, а також простежено, як ці ідеї вплинули на формування правосвідомості та руху за емансипацію. Показано, що філософські концепції часто становили як джерело патерналістського обґрунтування гендерної ієрархії, так і підґрунтя для перегляду домінуючих соціальних уявлень про жінку як політичного та правового суб'єкта.

Особливу увагу приділено критичному аналізу декларативних документів, які стали ключовими етапами у розвитку правового визнання жіночої рівності, зокрема «Декларації прав жінки і громадянки» Олімпії де Гуж (1791 р.) та «Декларації сентиментів» (Declaration of Sentiments), прийнятої на Сенецькому конвенті 1848 року. На основі текстуального аналізу та риторичної інтерпретації доведено, що ці документи не лише порушували проблему правової невидимості жінки, але й заклали основу для подальших трансформацій у сфері громадянських прав, соціального прогресу та конституційного мислення.

У статті здійснено комплексне осмислення механізмів легітимації гендерної рівності як правової категорії, що формується під впливом етичного, соціального та філософського чинників. Акцентовано на ролі дискурсивних стратегій у формуванні феміністичної правової парадигми, де особливе місце займає риторика справедливості, моральної автономії та рівного доступу до інституцій влади. На основі історико-порівняльного підходу виявлено зв'язок між філософськими концепціями рівності та нормативним оформленням прав жінок у пізніших юридичних документах. Вказано на еволюцію жіночої правосуб'єктності, становлення політичного фемінізму, боротьбу за інклюзивність, участь у політиці, зміни в трудовому праві та проблематику соціальної дискримінації.

Стаття спрямована на поглиблення теоретичного розуміння процесу еволюції гендерної рівності як соціального та правового явища, підкреслюючи його міждисциплінарний характер і значення для розбудови демократичного правопорядку.

Ключові слова: гендерна рівність, філософія права, фемінізм, жіночі права, соціальна справедливість, правосуб'єктність, правова нерівність, жіночий рух.

Kholod Y.A. Historical origins of the idea of gender equality.

This article is dedicated to the analysis of the formation of the idea of gender equality through the lens of philosophical and legal discourse, with particular attention to its conceptualization within the European intellectual tradition and subsequent normative consolidation. The study examines the core views on the role of women in society as articulated in the works of prominent modern thinkers such as Plato, Jean-Jacques Rousseau, and John Stuart Mill, and traces how these ideas influenced the development of legal consciousness and the emancipation movement. It is demonstrated that philosophical concepts often served both as a source of paternalistic justification for gender hierarchy and as a foundation for revising dominant social perceptions of women as political and legal subjects.

Special emphasis is placed on the critical analysis of declarative documents that marked key milestones in the legal recognition of women's equality, particularly the Declaration of the Rights of Woman and the Female Citizen by Olympe de Gouges (1791) and the Declaration of Sentiments adopted at the Seneca Falls Convention in 1848. Through textual analysis and rhetorical interpretation, it is shown that these documents not only addressed the issue of women's legal invisibility but also laid the groundwork for further transformations in the realm of civil rights, social progress, and constitutional thought.

The article provides a comprehensive reflection on the mechanisms of legitimizing gender equality as a legal category shaped by ethical, social, and philosophical factors. It highlights the role of discursive strategies in the development of a feminist legal paradigm, in which the rhetoric of justice, moral autonomy, and equal access to institutions of power occupies a central place. Using a historical-comparative approach, the study reveals the connection between philosophical notions of equality and the normative framing of women's rights in later legal documents. The evolution of female legal subjectivity, the formation of political feminism, the struggle for inclusivity, participation in politics, labor law reform, and the issue of social discrimination are all explored.

The article aims to deepen theoretical understanding of the evolution of gender equality as a socio-legal phenomenon, emphasizing its interdisciplinary nature and its importance for building a democratic rule-of-law state.

Key words: gender equality, philosophy of law, feminism, women's rights, social justice, legal subjectivity, legal inequality, women's movement.

Постановка проблеми. Сучасне праворозуміння принципу гендерної рівності ґрунтується на широкому колі норм міжнародного, європейського та національного права, а також усталеній практиці його застосування. Однак, попри значну кількість досліджень у галузі гендерних студій, прав людини та соціального конструювання ролей статей, недостатньо уваги приділено саме історико-філософським витокам формування цієї ідеї як правової цінності.

Більшість нормативних моделей, що сьогодні декларують рівність жінок і чоловіків у правах і можливостях, спираються на концепції, які виникли задовго до становлення позитивного права у його сучасному розумінні. Водночас залишаються малодослідженими ті філософські ідеї, які, не будучи юридичними за формою, стали фундаментальними за змістом для подальшого формування правових підходів до забезпечення рівності статей.

Відсутність ґрунтового осмислення філософських витоків гендерної рівності в історико-правовому аспекті звужує можливості комплексного аналізу становлення цього принципу як правового. Тому актуальним є звернення до аналізу поглядів мислителів, які формували уявлення про соціальну роль жінки, її правовий статус, здатність до участі у публічному та політичному житті.

Метою статті є з'ясування філософських підвалин формування ідеї гендерної рівності на прикладі поглядів Платона, Ж.Ж. Руссо та Д.С. Мілля, а також виявлення перших нормативних спроб її закріплення, зокрема через «Декларацію прав жінки і громадянки» Олімпії де Гуж і початки правового визнання жіночих прав в американському праві.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика гендерної рівності в сучасному правознавстві розглядається переважно крізь призму міжнародних стандартів, практики Європейського суду з прав людини, законодавчих механізмів забезпечення прав жінок і чоловіків, а також гендерно-чутливої юриспруденції. В українській правовій науці питання гендеру найчастіше досліджується у зв'язку з процесами європейської інтеграції (І.Ю. Тимошенко, Н.С. Кучер, Т.Л. Сирод), нормативним закріпленням (М.О. Сарнавський), правами людини (М.В. Савчин), а також у контексті імплементації міжнародних зобов'язань у національну правову систему (О.В. Зайчук, С.П. Погребняк).

Окремі аспекти історичних передумов рівності статей у філософському чи правовому ключі порушуються фрагментарно – наприклад, у роботах Л.М. Литвиної, яка аналізує генезу принципу рівності в західній правовій традиції, або у дослідженнях О.Р. Дашковська, І.А. Логвиненко, Л.В. Марценюка, Л.Р. Наливайко, де розглядаються уявлення про роль жінки в історії політичної думки. Проте питання витоків ідеї гендерної рівності в контексті філософсько-правового осмислення, а тим паче - з акцентом на Платона, Ж.Ж. Руссо, Д.С. Мілля, Олімпію де Гуж та американські конституційні підходи - на сьогодні залишається слабо опрацьованим у межах української правової науки. Саме тому доцільним і науково обґрунтованим є звернення до цієї теми через історико-правовий аналіз.

Виклад основного матеріалу. Осмислення становища жінки в суспільстві, її ролі та прав було предметом філософських роздумів задовго до того, як ці питання отримали чітке нормативне оформлення. У філософських системах різних епох уявлення про жінку формувалося не ізольовано, а як частина ширших міркувань про справедливість, мораль, природу влади та місце людини в суспільному устрої. Водночас погляди на жіночу природу і суспільну функцію нерідко були суперечливими - від визнання її рівної гідності до повного заперечення здатності брати участь у публічному житті.

Попри те, що в ті часи ще не йшлося про формалізовані права, саме філософські судження закладали ціннісне підґрунтя для подальших правових перетворень. Дискусії про природу розуму, моральний вибір, доброчесність і гідність поступово почали охоплювати й жінок як повноправних учасниць суспільних відносин. У цьому й полягає особливість ранніх концепцій: вони ще не створювали правових норм, але формували уявлення, без яких ці норми не могли б виникнути.

Як зазначає О.Р. Дашковська, правове становище жінки багато в чому залежало й досі залежить від характеру взаємодії з чоловіками та від того, наскільки ця взаємодія побудована на реальній, а не декларативній рівності. Саме юридична рівність - у правах, обов'язках, відповідальності - створює підґрунтя для поступового подолання фактичної нерівності. Проте її ефективність значною мірою обмежується впливом усталених суспільних стереотипів, які формувалися протягом століть і досі залишаються однією з перешкод на шляху до досягнення повноцінної гендерної рівності [1, с. 21].

У різних філософських традиціях людства сформувалися відмінні підходи до осмислення сутності чоловіка і жінки як соціальних і духовних явищ. У східній думці, зокрема в символіці Інь і Янь, утверджується ідея гармонії через єдність протилежностей: чоловіче і жіноче начала розглядаються не як ізольовані сутності, а як взаємозалежні складові єдиного цілого. Такий підхід фіксує не суперництво, а доповнення - як у природному, так і в культурному контексті. Жіночність і мужність втрачають значення у відриві одне від одного, натомість сенс набувають у багатстві взаємовідносин [2, с. 141].

Протилежну позицію займають концепції, що базуються на біологічному детермінізмі. Тут чоловік і жінка сприймаються як принципово різні істоти, відмінності між якими зумовлені насамперед генетичними, анатомічними та фізіологічними чинниками. У межах такого підходу розуміння рівності ускладнюється, адже нерівність трактується як природна й органічна, а не соціально сконструйована. Саме з напруження між цими двома філософськими поглядами - єдністю і протиставленням - постає складний шлях до ідеї гендерної рівності в її сучасному значенні [3, с. 81].

Одним із перших філософів, хто поставив під сумнів традиційне уявлення про неповноцінність жіночої природи, був Платон. У «Державі» [4] він виклав ідею, що жінки мають здатність до тієї ж освіти й доброчесності, що й чоловіки, а отже можуть брати участь у вихованні й служінні державі нарівні з чоловіками. Це стосувалося передусім класу «охоронців» - тих, хто мав бути вартовими й правителями ідеальної держави. Платон визнавав фізіологічні відмінності між статями, але наголошував, що вони не впливають на душевні якості, які є визначальними для виконання суспільних функцій. У цьому контексті він наголошував на необхідності формування належного морального взірця поведінки для майбутніх охоронців - незалежно від статі. У діалозі підкреслюється, що охоронці не повинні наслідувати ані жінок, які в уявленні тогочасного суспільства ототожнювалися з емоційною нестійкістю, ані рабів чи осіб із розбещеним характером. «А хіба можна наслідувати рабинь і рабів, які виконують лиш те, що належить виконувати рабам?» (кн. IV) - риторично запитує Платон, вказуючи на соціальні обмеження, що застосовувалися до певних груп населення. У той самий час, у межах афінського полісу, жінки були юридично і соціально обмежені, а суспільна структура передбачала чіткий поділ не лише за статтю, а й за статусом - на вільних і рабів, громадян і чужинців.

Тому запропонована ним модель політичної рівності жінок носила радше утопічний характер і залишалася глибоко новаторською для античного мислення. Філософ прямо зазначав: «Жінки з природи мають ті ж здібності, що й чоловіки, хоча й меншою мірою в кожному разі», а також стверджував, що «немає жодної діяльності, властивої чоловікові, до якої не могла б бути здатною й жінка» (кн. V). У цих тезах виявляється послідовна логіка: жінки, за наявності відповідних природних якостей і належного виховання, можуть бути допущеними до тих самих функцій, що й чоловіки, у межах ідеального суспільного устрою. Попри суперечливість окремих положень, ця

концепція започаткувала інтелектуальну традицію осмислення соціальної нерівності як явища, що не має раціонального виправдання, і вплинула на подальше філософське осмислення гендерного питання.

Інший підхід демонструє Ж.Ж. Руссо. У праці «Еміль, або Про виховання» він послідовно розмежовує суспільні ролі чоловіка і жінки, закріплюючи за останньою функцію підтримки, служіння, морального впливу в межах приватної сфери. Для нього жінка - це вихователька, берегиня родинного вогнища, а не суб'єкт політичної дії. Ж.Ж. Руссо прямо зазначає: «Здоров'я дітей насамперед залежить від матері, а раннє виховання людини також перебуває в руках жінки; його мораль, пристрасті, смаки, задоволення, саме його щастя залежать від неї. Отже, освіта жінки повинна бути спланована у зв'язку з чоловіком. Бути приємною в його очах, здобути його повагу та любов, виховувати його в дитинстві, піклуватися про нього в зрілому віці, радити й утішати, робити його життя приємним і щасливим - це обов'язки жінки на всі часи, і цьому її слід навчати з юності» [5, с. 358–359].

Водночас Ж.Ж. Руссо підкреслює ієрархічність взаємозв'язків між статями: «Жінки повинні бути пасивними й слухняними: їхнє мистецтво — подобатися, бути привабливими й чарівними» [5, с. 359]. У цьому ж контексті він продовжує: «Чоловік залежить від жінки через свої бажання; жінка залежить від чоловіка через свої бажання і також через свої потреби... Природа сама поставила, що жінка... повинна бути на милість чоловічого судження» [5, с. 361–362].

Такі положення, попри загальну прогресивність філософії Ж.Ж. Руссо щодо виховання і моралі, закріплюють уявлення про «природну нерівність» статей, що надовго визначило жіночу роль як другорядну. Погляди Ж.Ж. Руссо стали предметом подальшої критики, а також відправною точкою для формування ліберальної феміністичної думки в XIX столітті.

На тлі філософських позицій, що традиційно обґрунтовували суспільну роль жінки через її нібито «природне» призначення (як у Ж.Ж. Руссо), концепція Д.С. Мілля, викладена в праці «Підкорення жінок» (1869), репрезентує якісно інший підхід до осмислення гендерної проблематики. Автор відкрито заявляє, що юридичне та соціальне підпорядкування жінки є формою інституціоналізованої несправедливості, яка не має під собою ані природних, ані розумових, ані моральних підстав. У цьому контексті Д.С. Мілля зазначає: «Юридичне підпорядкування однієї статі іншій є само по собі несправедливим і нині становить одну з головних перешкод на шляху людського прогресу» [6, с. 1].

Окрему увагу він приділяє критиці уявлення про «добровільну покору» жінки. На його переконання, подібні уявлення є результатом тривалого культурного та правового тиску, а не вільного вибору. Він пише: «Покора підлеглого перед правителем чи раба перед господарем - це не добровільна покора» [6, с. 16]. Таким чином, Д.С. Мілля демонструє, що соціальні ролі, нав'язані жінці, не є результатом її вільної волі, а навпаки - свідчать про системну дискримінацію та обмеження її правосуб'єктності.

Крім того, він ставить під сумнів об'єктивність концепції жіночої природи, доводячи, що це радше соціальний конструкт, сформований під впливом історично усталених нерівноправних відносин. Як зазначає автор: «Те, що сьогодні називають природою жінок, - це значною мірою штучне утворення, результат насильницького пригнічення в одних напрямках і неприродного стимулювання в інших» [6, с. 15]. У такий спосіб Д.С. Мілля закладає підвалини ліберального фемінізму, в якому ключовим стає питання не лише морального, а й правового визнання рівності жінок і чоловіків.

Таким чином, осмислення становища жінки в суспільстві, її ролі та прав було предметом філософських роздумів задовго до того, як ці питання набули нормативного вираження. У межах філософських систем різних епох уявлення про жінку формувалося як складова ширших міркувань про справедливість, мораль, природу влади та людську гідність. Водночас ці уявлення були суперечливими: вони коливалися між визнанням рівної гідності жінки та повним запереченням її суспільної дієздатності. Попри відсутність формалізованих прав, саме філософські судження закладали ціннісне підґрунтя для подальших правових трансформацій. Дискусії про розум, моральний вибір, доброчесність і справедливість поступово почали охоплювати й жінок як потенційних учасниць суспільних відносин. У цьому полягає унікальність ранніх концепцій: вони не творили норм, але формували уявлення, без яких ці норми були б неможливі.

У цьому контексті особливої уваги заслуговують позиції Платона, Ж.Ж. Руссо та Д.С. Мілля, які репрезентують етапи еволюції ідеї гендерної рівності. Платон - перший, хто філософськи ви-

словив ідею політичної рівності жінок у межах ідеальної держави, запропонувавши революційне для свого часу бачення участі жінок у владі. Ж.Ж. Руссо, навпаки, попри загальний гуманістичний характер своєї філософії, обстоював традиційну модель жіночої підлеглості, що є проявом просвітницького патерналізму. Д.С. Мілль зробив перехід від моралі до права, вперше аргументовано й послідовно обґрунтувавши юридичну та соціальну рівність жінок. Таким чином, через призму цих філософських концепцій простежується шлях від утопічної ідеї до чіткої правової вимоги, що зумовило появу перших спроб нормативного закріплення принципу гендерної рівності в праві.

Попри тривале домінування традиційних уявлень про підпорядковану роль жінки, у другій половині XVIII – першій половині XIX століття у правовому полі з'являються перші спроби формалізації принципу рівності статей. Ці документи не просто відображали нові політичні тенденції – вони були відповіддю на філософське осмислення справедливості, свободи й гідності, закладене попередніми поколіннями мислителів. Найяскравішим прикладом стала «Декларація прав жінки і громадянки» (1791) авторства Олімпії де Гуж – один із перших у світі нормативних текстів, який відкрито поставив вимогу рівних прав для жінок у межах конституційного порядку.

У відповідь на «Декларацію прав людини і громадянина» (1789) [7], яка ігнорувала права жінок, французька письменниця та феміністка Олімпія де Гуж у 1791 році опублікувала «Декларацію прав жінки і громадянки» [8, с. 168]. У преамбулі вона стверджує, що «невігластво, забуття або зневага до прав жінки є єдиними причинами суспільних нещастів і корупції урядів». Таким чином де Гуж рішуче поставила питання про принципову неповноту революційного правового проєкту, який, попри проголошення універсальних прав, на практиці визнавав суб'єктами лише чоловіків. Її декларація стала формою прямої правової відповіді на нормативне виключення жінок зі сфери громадянства. У цьому тексті вона не лише замінила термінологію (людина/громадянин – жінка/громадянка), а й запропонувала повноцінний перелік прав, який включав свободу, рівність, участь у формуванні законів, рівний доступ до державних посад, право на освіту та власність.

У своїй Декларації прав жінки і громадянки від 1791 року Олімпія де Гуж рішуче засуджувала домінування чоловіків у суспільстві, називаючи його «тиранією сильної статі» щодо жінок. Вона звертала увагу на структурне пригнічення жінки, її виключення з механізмів державного управління та формування публічної влади. Поставивши під сумнів легітимність французької Конституції в разі, якщо жінки не братимуть участі в її творенні, де Олімпія де Гуж наполягала: лише добросовісність і талант можуть бути критеріями для зайняття посад, а не стать. Одним із ключових положень декларації було твердження, що «усі громадянки й усі громадяни повинні відповідно до своїх здібностей мати однаковий доступ до всіх посад у суспільстві», а також що «Конституція недійсна, якщо у її створенні не брала участь більшість індивідів, з яких складається нація» – під цією більшістю авторка мала на увазі жінок як рівноправну частину народу [9, с. 37].

Олімпія де Гуж також критикувала використання в «Декларації прав людини і громадянина» (1789) формулювання «всі люди», яке у французькому оригіналі звучало як *les hommes* і на практиці означало лише чоловіків. Вона наполягала, що жінки (*les femmes*) також є людьми, а отже повинні мати повноцінний обсяг прав і свобод нарівні з чоловіками. Її риторика, аргументація та сміливість у формулюванні вимог заклали підґрунтя для формування перших феміністичних рухів, а саму Олімпію де Гуж вважають однією з піонерок боротьби за права жінок.

Цей документ є прикладом ранньої юридичної артикуляції гендерної рівності, що спирався на філософське переконання в природній рівноцінності жінок і чоловіків. Через юридичну форму декларації Олімпія де Гуж не лише критикувала існуючий порядок, а й прагнула включити жінку в публічний і політичний простір як рівноправну учасницю соціального договору. Таким чином Декларація прав жінки і громадянки від 1791 року стала першим феміністичним маніфестом, що претендував на нормативний статус і заклав основи для подальших правозахисних ініціатив у галузі гендерної рівності.

Аналогічні ідеї згодом проявилися в американському русі за права жінок. У липні 1848 року на Сенецькому конвенті в штаті Нью-Йорк відбулася одна з перших організованих спроб артикулювати права жінок у формі, що наслідувала риторику американської Декларації незалежності. Документ, що отримав назву *Declaration of Sentiments* від 1848 року [10], був укладений Е.С. Стантон та підписаний учасниками конвенту. Він містив чітке формулювання претензій до чинної правової, соціальної та моральної системи, яка позбавляла жінок рівного статусу з чоловіками. Наслідуючи стиль Декларації незалежності, Е.С. Стантон адаптувала її форму для викладення скарг жінок на системну дискримінацію.

Основна теза декларації полягає в рівності статей: «Ми вважаємо очевидною істиною, що всі чоловіки і жінки створені рівними». Цим формулюванням автори навмисно стилізували текст під знамениту фразу Декларації незалежності, підкреслюючи, що жінки мають бути включені до кола осіб, які володіють невід'ємними правами. На концептуальному рівні декларація засвідчила трансформацію уявлень про суб'єктність жінки в правовому полі. Вона містить критику чинної правової системи, яка позбавляла жінку автономного юридичного статусу. Зокрема, зазначалося: «Він (чоловік), якщо вона заміжня, зробив її з точки зору закону цивільно мертвою». Цей положення прямо апелює до юридичної концепції «coverture», за якою заміжня жінка втрачала окрему правосуб'єктність. Окрему увагу приділено політичному виключенню жінок, насамперед через відсутність виборчих прав: «Він ніколи не дозволяв їй реалізовувати її невід'ємне право на вибори». Ця теза підноситься до рівня базового громадянського права, що свідчить про зрілість політичної свідомості авторок декларації та прагнення інституалізувати ідею гендерної рівності як фундаментального елементу демократичного ладу.

Як зазначає дослідниця М.К. Hammadi [11], текст Declaration of Sentiments від 1848 року є прикладом глибоко продуманої риторичної конструкції, що поєднує одразу три класичні стратегії переконання - ethos, logos і pathos. На її думку, авторка навмисно наслідує стиль і структуру «Декларації незалежності», щоб надати своїм вимогам максимальної легітимності й продемонструвати історичну несправедливість, якої зазнають жінки. Hammadi підкреслює, що Е. С. Stanton, застосовуючи емоційну мову (pathos), створює образ жінки як жертви системного пригнічення, водночас аргументуючи (logos) соціальну необхідність змін через перелік конкретних утисків - таких як позбавлення права голосу, обмеження доступу до освіти та правової суб'єктності. Крім того, в її стилістиці простежується апеляція до морального авторитету та здорового глузду читача (ethos), що формує етичну рамку заклику до дії. У цілому, як стверджує М.К. Hammadi, риторика декларації Е.С. Stanton відіграла важливу роль у політичній мобілізації жінок і стала концептуальною основою для подальшого розвитку правозахисного феміністичного дискурсу.

Таким чином, Declaration of Sentiments від 1848 року не лише засвідчила етап зрілості американського феміністичного руху, а й стала програмним документом, у якому правовий аргумент супроводжувався моральною критикою дискримінаційного порядку. Документ чітко пов'язав гендерну рівність із основами громадянських прав, зокрема з правом голосу, доступом до освіти й рівним правовим статусом, започаткувавши нову фазу боротьби за емансипацію.

Висновки. У процесі історичного розвитку ідея гендерної рівності набула ознак самостійної концептуальної парадигми, що поступово трансформувалася з морально-філософського дискурсу у повноцінну правову категорію. Її формування супроводжувалося складним діалогом між соціальними уявленнями, нормативними моделями та політичними практиками, які відображали еволюцію поглядів на становище жінки в суспільстві.

Аналіз динаміки становлення уявлень про рівність статей свідчить про те, що правове оформлення гендерної рівності стало можливим лише за умови зміни епістемологічних і ціннісних засад, які лежать в основі соціального порядку. У цьому контексті гендерна рівність постає не як статичне досягнення, а як складна і багаторівнева конструкція, що інтегрує етичні, правові та політичні елементи.

Засвоєння принципів рівноправності жінок і чоловіків на рівні правосвідомості та їхнє інституційне закріплення стали можливими завдяки артикуляції нових підходів до розуміння особистості, гідності, свободи та участі в публічному житті. Гендерна рівність у сучасному правовому вимірі вимагає не лише наявності відповідних правових норм, а й ефективного механізму їх реалізації, що охоплює освітні, культурні та політичні аспекти.

Таким чином, концепт гендерної рівності виступає однією з ключових категорій сучасної демократичної правової держави, засвідчуючи необхідність постійного вдосконалення нормативної бази, механізмів контролю та інституційного супроводу процесів недискримінації, соціального включення та гендерної справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дашковська О.Р. Принцип гендерної рівності: поняття, витоки і роль на сучасному етапі розвитку суспільства. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 20–23.

2. Гришко О., Лівчук С. Історичні передумови формування гендерної нерівності у суспільстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 141-145.
3. Пансевич Ю.В. Історичні витoki питання гендерної рівності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2013. Вип. 23, ч. I, т. 1. С. 80–82.
4. Платон. Держава / Пер. з давньогрецької Д. Кучера; ред. З. Коваль. Київ: Ізборник, 2002. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Plato/Derzhava/?utm_source=chatgpt.com.
5. Emile, or Education. Translated by Barbara Foxley, M.A. London & Toronto: J.M. Dent and Sons, 1921; New York: E.P. Dutton, 1921. 416 p. URL: https://oll-resources.s3.us-east-2.amazonaws.com/oll3/store/titles/2256/Rousseau_1499_EBk_v6.0.pdf.
6. Mill J. S. The Subjection of Women / John Stuart Mill ; ed. by Jonathan Bennett. 2017. 60 p. URL: <https://earlymoderntexts.com/assets/pdfs/mill1869.pdf>. URL: <https://oll.libertyfund.org/title/mill-the-subjection-of-women>.
7. Декларація прав людини і громадянина 1789. URL: <https://constituanta.blogspot.com/2011/02/1789.html>.
8. Євтушенко О.С. Олімпія де Гуж і боротьба жінок за свої права у Франції XVIII століття. Від громадянського суспільства – до правової держави: Тези VII Міжнародної наукової Internet-конференції студентів та молодих вчених. 27.04.2012. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. С. 168–170.
9. Мельник Т., Кобелянська Л. Гендер у термінах, правових актах і практиці перетворень : словник-довідник. Київ: Логос, 2020. 239 с.
10. Stanton E.C. Declaration of Sentiments. URL: https://www.womenshistory.org/sites/default/files/document/2019-08/Day%203_0.pdf.
11. Hammadi M.K. Rhetorical analysis of the Declaration of Sentiments. URL: https://www.academia.edu/36252439/Rhetorical_analysis_of_the_Declaration_of_Sentiments.